

Бойко Ніна Олександрівна, Коваль Вікторія Миколаївна
студентки 1-го курсу магістратури
факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

**СПРАВА МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН
«УКРАЇНА ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ»
В КОНТЕКСТІ ЮРИДИЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ
УКРАЇНИ ТА РФ**

Серед основних принципів міжнародного права Статут ООН та Декларація про принципи міжнародного права закріплює принцип мирного вирішення міжнародних спорів. Цим принципом, як і іншими принципами міжнародного права РФ грубо нехтує по сьогоднішній день, перетворившись на країну-агресора, державу-терориста! На шляху до перемоги Україна застосовує весь можливий міжнародно-правовий інструментарій, серед якого важливе місце посідає Міжнародний Суд ООН (далі- МС ООН), рішення якого є обов'язковими та які не підлягають оскарженню.

Актуальною на сьогоднішній день та такою, що потребує детального аналізу залишається справа щодо звинувачення в геноциді відповідно до Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього (Україна проти РФ).

Фактичні інциденти та фабула справи. 26 лютого 2022 року уряд України звернувся до МС ООН щодо несправедливих та безпідставних «звинувачень у геноциді відповідно до Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 року (далі-Конвенція про геноцид)» та просив, щоб МС ООН ухвалив тимчасові заходи, включаючи негайне припинення військових дій. Основна претензія України перед МС ООН полягає в тому, що Росія помилково звинуватила її у спробі геноциду в Луганській та Донецькій областях України як привід для визнання Луганська та Донецька незалежними республіками та участі у військовому вторгненні [1].

Юрисдикція. Міжнародний суд є головним судовим органом Організації Об'єднаних Націй, заснований статтями 92-96 Статуту ООН. Суд має компетенцію вирішувати спори, подані державами, які визнали його юрисдикцію, відповідно до міжнародного права, шляхом ухвалення рішень, які є обов'язковими та не підлягають оскарженню для зацікавлених сторін [2;с. 24].

Ні Україна, ні Росія не зробили заяви про визнання обов'язкової юрисдикції МС ООН. Таким чином, компетенція МС ООН у справі «Україна проти Росії» впливає виключно з Конвенції про геноцид, яку ратифікували і Росія, і Україна. Він зобов'язує держави-учасниці запобігати геноциду та карати його, а МС ООН надає юрисдикцію щодо спорів між сторонами щодо «тлумачення, застосування або виконання» Конвенції про геноцид.

Росія не брала участі в першому судовому засіданні, яке відбулося 7 березня 2022 року. У листі до МС ООН від 5 березня 2022 року Росія стверджує, що МС ООН не має юрисдикції, ґрунтуючи свої аргументи на двох пунктах:

1) Конвенція про геноцид не регулює ні застосування сили між державами, ні визнання держав, тому предмет позову та запиту України виходить за рамки Конвенції;

2) «військова операція» юридично ґрунтувалася не на Конвенції про геноцид, а на статті 51 Статуту ООН – про здійснення права на самооборону у разі збройного нападу – та міжнародному звичаєвому праві.

Росія стверджує, що посилання на акти геноциду в заяві президента, в якій оголошується про військове втручання, не дають достатньої підстави стверджувати, що було посилання на Конвенцію про геноцид або про існування суперечки відповідно до неї [3].

Усупереч твердженням Росії, рішенням МС ООН від 16 березня 2022 року, прийняте більшістю голосів (13 голосів проти 2), постановлено, що є достатні докази для того, щоб Україна посилалася на застереження про компроміс у статті IX Конвенції про геноцид, яка приписує юрисдикцію МС ООН щодо спорів, що виникають в межах дії Конвенції про геноцид [4].

Деякі важливі аргументи МС ООН на підтримку свого попереднього рішення такі: виконуючи свій обов'язок запобігати геноциду, кожна держава може діяти лише в межах, дозволених міжнародним правом; Суд «не володіє доказами, що підтверджують звинувачення Російської Федерації в геноциді»; Суд «виявляє сумнів», що Конвенція дозволяє одностороннє застосування сили на території іншої держави.

Враховуючи відсутність доказів щодо звинувачень України в геноциді та принцип, згідно з яким будь-які дії для запобігання геноциду повинні здійснюватися сумлінно та відповідно до міжнародного пра-

ва, МС ООН 16 березня 2022 після прискореної процедури ухвалив тимчасові заходи:

1. Росія повинна негайно призупинити воєнні дії, розпочаті в Україні 24 лютого 2022 року;

2. Росія повинна забезпечити, щоб будь-які військові або нерегулярні збройні підрозділи, які керуються чи підтримувалися нею, а також будь-які організації та особи, що знаходяться під її контролем, не вживали жодних кроків для просування військових операцій;

3. Обидві сторони повинні утримуватися від будь-яких дій, які можуть погіршити чи подовжити спір перед судом або ускладнити його вирішення [4].

Судді з Китаю та Росії проголосували проти перших двох тимчасових заходів, спрямованих проти Російської Федерації. У своїй заяві, доданій до висновків Суду, вони по суті стверджують про те, що МС ООН не має юрисдикції, оскільки питання, що викликає занепокоєння, є питанням визнання державою застосування сили в міжнародному праві, які не підпадають під дію Конвенції про геноцид. Проте обидва проголосували за третій захід. Троє інших суддів зробили заяви, а ще один висловив окрему думку. Двоє з них виступили проти застосування третього заходу до України.

Як і очікувалося, російський уряд – через прес-секретаря Кремля Дмитра Пескова – заявивили 17 березня, що Росія не може «врахувати це (попереднє) рішення». Оскільки, МС ООН не має механізмів для виконання свого рішення, держави-учасниці ООН можуть передати справу до Ради Безпеки, де російське право вето блокуватиме будь-які заходи виконання.

Слід зазначити, що Сполучені Штати Америки діяли подібним чином у 1986 році, коли вони відмовилися виконувати рішення МС ООН у справі «Нікарагуа проти Сполучених Штатів» про фінансування військової та воєнізованої діяльності в Нікарагуа, і проголосували проти резолюції Ради Безпеки, яка закликала до повного та негайного виконання рішення [5].

Інша справа, подана Україною в 2017 році, знаходиться на розгляді в Міжнародному суді, яка стверджує про порушення Росією з 2014 року Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму через підтримку сепаратистських сил на сході України та Міжнародної конвенції про ліквідацію расової дискримінації в Криму через придушення прав кримських татар та етнічних українців. Зараз акти-

візуються інші судові шляхи які розглядаються як засоби притягнення російського керівництва до відповідальності за злочини, пов'язані з війною, а саме Міжнародний кримінальний суд і створення спеціального трибуналу щодо злочинів агресії.

Рішення суду вважається «майже повною» перемогою України, тоді як недотримання рішення, як очікується, завдасть подальшої шкоди репутації Росії. Хоча, це рішення не спростовує всіх заявлених Росією підстав для вторгнення, воно знаменує собою важливий крок до доказу протиправності війни за міжнародним правом. Блокування Росією спроби Ради Безпеки ООН засудити вторгнення, тим часом, показує обмеженість системи ООН і необхідність її перегляду.

Стверджується, що російське виправдання війни, пов'язане з геноцидом, ґрунтується на основі тлумачення концепції гуманітарної інтервенції. Центральною в цьому є доктрина «відповідальність за захист», яка була розроблена у відповідь на звірства, скоєні в Руанді та колишній Югославії у 1990-х роках. На Всесвітньому саміті ООН високого рівня 2005 року держави-члени ООН взяли на себе зобов'язання захищати населення від геноциду, військових злочинів, етнічних чисток та злочинів проти людства шляхом використання відповідних дипломатичних, гуманітарних та інших мирних засобів, схвалених Радою Безпеки, відповідно до розділу VII Статуту ООН. Це відповідало судовій практиці МС ООН. У справі Боснія і Герцеговина проти Сербії (2007 р.) Міжнародний суд заявив, що «кожна держава може діяти (для запобігання геноциду) лише в межах, дозволених міжнародним правом»[6]. Проте деякі країни, зокрема США і Великобританія, а також організації громадянського суспільства висловили підтримку гуманітарному втручання в екстремальних умовах без згоди ООН, коли Рада Безпеки виявляється недієздатною через вето постійного члена. Слід зазначити, що Росія не використовувала дипломатичні засоби, які були в її розпорядженні до війни, наприклад, передати свої звинувачення в геноциді до органів ООН.

Принцип справжньої поваги до міжнародного права здається найважливішим, оскільки використання безпідставних звинувачень у геноциді у світі широко поширене і «старе, як сама Конвенція про геноцид». Важливим наслідком рішення МС ООН є те, що «в міжнародному праві немає норми, яка автоматично надає одній державі право вторгнутися в іншу, щоб зупинити геноцид». Можна припустити, що таке виправдання війни становило б страшну небезпеку.

Список використаних джерел

1. Ukraine institutes proceedings against the Russian Federation and requests the Court to indicate provisional measures // INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220227-PRE-01-00-EN.pdf> (дата звернення: 30.05.2022).
2. Задорожній О. В. Міжнародний суд ООН // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. К.:Знання України. 2004. Т.2. 812с.
3. Document (with annexes) from the Russian Federation setting out its position regarding the alleged «lack of jurisdiction» of the Court in the case // International Court of Justice. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220307-OTH-01-00-EN.pdf> (дата звернення: 30.05.2022).
4. Summary of the Order of 16 March 2022 «Request for the indication of provisional measures» // International Court of Justice. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-SUM-01-00-EN.pdf> (дата звернення: 30.05.2022).
5. Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America): Judgment of 26 November 1984 // International Court of Justice. URL: <https://www.icj-cij.org/en/case/70/judgments> (дата звернення: 30.05.2022).
6. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro) // International Court of Justice. URL: <https://www.icj-cij.org/en/case/182> (дата звернення: 30.05.2022).

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Канєнберг – Сандул О. К.

Бугасенко Каріна Вікторівна

студентка 1-го курсу магістратури

факультету міжнародно-правових відносин

Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНТЕГРАЦІЙНІСТЬ ЯК ПРИМІТНА ОЗНАКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Практика свідчить, що діяльність та функціонування розвинених держав характеризується провідною тенденцією сучасності – інтеграційністю. При цьому, ключовим в такому процесі залишається збереження державного суверенітету, як найголовнішої ознаки неза-